

ПРИНОС ЗА РАЗВИТИЕТО И РАЗРАБОТВАНЕТО НА СТРАТЕГИЧЕСКИ ДОКУМЕНТИ ЗА БИОИКОНОМИКАТА В БЪЛГАРИЯ ЧРЕЗ УЧАСТИЕ В ИНИЦИАТИВИ И ПРОЕКТИ

Любчо Тричков, Кирил Ташев, Нестор Домусчиев
Изпълнителна агенция по горите, София

Резюме

Биоикономиката обхваща всички сектори и свързаните с тях услуги и инвестиции, които произвеждат, използват, преработват, разпространяват или консумират биологични ресурси, включително екосистемни услуги. Европейският съюз още през 2012 г. разработи своята първа стратегия за биоикономика „Иновации за устойчив растеж: биоикономика за Европа“, която впоследствие, през 2018 г. бе актуализирана. Целта на тази стратегия е освен развитието на биоикономиката в страните членки на ЕС, да бъде постигната климатична неутралност и екологична, икономическа и социална устойчивост. Предвид факта, че биоикономиката е многосекторна, правилното ѝ управление е от решаващо значение за максимализиране на синергията на секторните политики, създаване на равни условия и формулиране на съгласувани критерии за устойчивост във всички области на политиката. Насърчаването на междуведомственото сътрудничество, съгласуваността на политиките и вертикалната координация на местно, национално, европейско и международно ниво ще позволи на биоикономиката да реализира своя потенциал. Ето защо, за целта е необходимо разработването на национално ниво на стратегии за развитие на биоикономиката и съответни планове за действие, които да подпомагат и насочват тези процеси. За България, също е налице нарастваща нужда от изготвянето на стратегически документ, свързан с развитието на биоикономиката. За целта Изпълнителна агенция по горите се включи в работата на международен проект СЕЕ2АСТ „Подпомагане на страните от Централна и Източна Европа при разработване на стратегии и планове за действие за биоикономика“ по Хоризонт Европа именно поради необходимостта да бъдат извършени комплекс от действия, които да подпомогнат изготвянето на Национална стратегия и план за действие за развитие на биоикономиката в България. В настоящата разработка са направени преглед и анализ на съществуващата ситуация, свързана с участието на научни организации и други институции от България в проекти и инициативи, свързани с развитието на биоикономиката в страната.

Ключови думи: анализ, биомаса, знания, подпомагане, проекти, развитие.

Keywords: analysis, biomass, knowledge, support, projects, development.

JEL: Q28, Q23, Q42, Q57.

Увод

Кръговата биоикономика има потенциала да отключи ползите от устойчивото използване на различни видове биомаса, като ги трансформира в продукти с добавена стойност. Страните от Централна и Източна Европа трябва да положат повече усилия за разработването на национални стратегии или планове за действие, въпреки че някои от субектите са активно ангажирани във важни регионални инициативи и проекти за биоикономика.

Засега България изостава до известна степен спрямо повечето от страните членки на ЕС в областта на развитието на биоикономиката, като на ниво политики, към момента липсва обща национална политика в тази област и съответните стратегически и програмни документи. Налице са само няколко секторни и регионални стратегии, а именно: „Стратегия за издигане ролята на селското стопанство в биоикономиката“ (Министерство на земеделието, храните и горите (МЗХГ), Селскостопанска академия (ССА)), 2019 г.; „Стратегия за преход към кръгова икономика“, 2022–2027 г.; „Национален план за действие за енергия от горска биомаса 2018–

2027 г.“; Стратегия „От фермата до трапезата“, 2020 г.; „Стратегия за развитие на биоикономиката в област Стара Загора“, 2021 г. и др.

Налице е нарастващо търсене за насърчаване на обществена ангажираност и инициативи за съвместно създаване на отговорности, за да се отговори на местните предизвикателства и да се създадат стратегии за биоикономика.

Необходимо е по-добро управление на възобновяемите ресурси и биомасата, за да се постигне климатична неутралност в Европа и да има ясни възможности за разширяване на управлението на биоикономиката в региона чрез трансгранично сътрудничество. Този процес може да се подпомогне чрез изготвянето на Национална многосекторна стратегия за развитие на биоикономиката в България, в т.ч. и чрез участие в различни европейски проекти.

Сред положителните ефекти са: създаване и задържане на местни работни места, намалени емисии парникови газове и намалена зависимост от изкопаеми ресурси, обновена и укрепена индустриална база в Европейския съюз и модернизирано първично производство, както и

възстановяване на екосистемите и възстановено и опазено биологично разнообразие.

Развитието на политическата и правна рамка в областта на биоикономиката на ниво Европейски съюз е предпоставка за по-бързото включване на заинтересованите страни в тези процеси и изграждане на сътрудничество между тях на местно ниво. Новите инструменти за подкрепа и адаптирането на част от съществуващите такива е от ключово значение. Повишаването на равнището на социалния капитал и отделянето на средства за съответните проекти би спомогнало за постигане на устойчиво развитие при прилагане на съответната концепция [1].

1. Проекти и дейности свързани с биоикономиката в България

България е една от страните в Европейския съюз, които все още нямат разработена и приета Национална стратегия за биоикономика и план за действие. Все пак, е необходимо да се отбележи, че заедно с още 10 страни от Централна и Източна Европа, България е част от инициативата BIOEAST, която предлага споделена стратегическа рамка за научни изследвания и иновации за работа в посока устойчива биоикономика. В тази връзка в периода от 2018 г. до настоящия момент в България са проведени различни инициативи и е работено по проекти, финансирани от Европейския съюз, имащи отношение и принос за развитието на биоикономиката у нас. Някои от по-важните са:

1.1. Инициативата БИОИЙСТ и проект „Засилване на устойчивата кръгова биоикономика в страните от Централна и Източна Европа: BIOEASTsUP“

Политическата инициатива БИОИЙСТ стартира от страните от Вишеградската група: Чехия, Унгария, Полша, Словакия, към които се присъединяват България, Хърватия, Латвия, Литва, Република Естония, Румъния, Словения. Тази централно-източноевропейска инициатива за основано на знанието земеделие, аквакултура и горско стопанство в биоикономиката – BIOEAST – предлага общ политически ангажимент и споделена стратегическа рамка за изследвания и иновации за работа към устойчиви биоикономики в страните от Централна и Източна Европа (ЦИЕ) [4].

Проект BIOEASTsUP се изпълнява от международен консорциум между 21 партньора. Продължителността на проекта е 3 години – от 31.10.2019 г. до 01.11.2022 г. Координатор на проекта е бил Институтът по почвознание и култивиране на растенията – Полша. От страна на България в проекта като партньор е участвала Селскостопанска академия. Общата цел на про-

екта BIOEASTsUP е подкрепа на инициативата БИОИЙСТ при изпълнението на своята визия за 2030 и Плана за действие за преход на държавите от Централна и Източна Европа към биоикономика. Това се постига чрез ангажиране на съответните заинтересовани страни, които да подкрепят устойчивата кръгова биоикономика в дневния ред на правителствата на страните от ЦИЕ, подобрявайки форматите за макрорегионално сътрудничество с връзките надолу по веригата на хранително-вкусовата промишленост и подпомагащи разработването на националните стратегии за биоикономика. Проектът постига напредък по инициативата БИОИЙСТ, превръщайки се в катализатор за научноизследователска дейност и иновации, развитие на селските райони и други политики за развитие на биоикономиката в Централна и Източна Европа чрез създаване на благоприятна междусекторна рамка за устойчиво разгръщане на потенциала за преработка на биомаса. Конкретните цели на проекта са [4]:

1. Да се задействат стратегическото мислене на правителствено ниво и международното партньорско разработване на национални стратегии за кръгова биоикономика в страните от инициативата Биойист;
2. Да се подчертае ролята на подхода повече участници да бъдат ангажирани в разработването на нови стойностни вериги за насърчаване на биоикономиката;
3. Да се развие консолидирана Програма за стратегически изследвания и иновации (SRIA);
4. Да създаде и поддържа макрорегионална рамка в подкрепа на инициативата Биойист, а така също да се развива и осигурява устойчивост на Програмата за стратегически изследвания и иновации (SRIA);
5. Да се улесни създаването на политики, основани на доказателства;
6. Да се увеличи популярността на биоикономиката.

Като продължение на проект BIOEASTsUP, от 01.01.2024 г. стартира нов проект BOOST4BIOEAST, с продължителност 3 години до 31.12.2026 г. Координатор на проекта е Института за екологични икономически изследвания в Унгария, а от страна на България в проекта като партньор отново участва Селскостопанска академия.

Проектът BOOST4BIOEAST има за цел да задвижи лостовете за разгръщане на биоикономиката в страните от Централна и Източна Европа и Балтийските страни. Консорциумът ще се съсредоточи върху надграждането на резулта-

тите от BIOEASTsUP и документа за визия на инициативата BIOEAST чрез насърчаване на участието на национални мрежи от заинтересовани страни в разработването на национални планове за действие за биоикономика и изграждане на дълготрайни структури за национално и макрорегионално сътрудничество. Националните хъбове BIOEAST ще бъдат националните платформи, пряко свързани с публичните администрации, при които се изгражда капацитет и различните заинтересовани страни от биоикономиката за по-ефективен принос и участие в процесите на вземане на решения, като се използват подходи на участие. Ще бъде предприето общо картографиране на компетенциите в биоикономиката и биомасата, за да се усъвършенстват познанията за биоикономиката в макрорегионите, както и ще бъде създадена Платформа за знания на BIOEAST, която да действа като хранилище на информационни материали и подходяща информация за биоикономиката, което ще позволи на заинтересованите страни достъп, споделяне и съхраняване на материали, свързани с биоикономиката. Дейности като обучение, преквалификация, разпространение, осведоменост и създаване на комуникационни канали ще поставят основата на биоикономическия преход, създавайки пространства за диалог и участие между всички участници от индустрията, академични, частни и публични организации, което ще засили ангажираността на заинтересованите страни за интегриране на програми и политики в биоикономика.

1.2. Инициатива BIOEAST обучителен хъб по биоикономика

Това е образователна мрежа от 6 европейски университета в областта на биоикономиката, сред които и Аграрен университет Пловдив, членуващ в мрежата от 2016 г. и към настоящия момент. За тази цел Аграрен университет - Пловдив от няколко години активно разработва обучителни програми по биоикономика със съдействието на водещи европейски университети – във Вагенинген, Нидерландия, в Дъблин, Ирландия и в Болоня, Италия, чиито учени обучават и преподаватели.

Една от основните задачи на бъдещ подобен хъб в България ще е да се разработва иновационни инструменти, технологии и материали за създаване за кръгова икономика на регионално ниво спрямо локалните нужди, които да бъдат тествани, демонстрирани и прилагани директно при местния бизнес. Членовете на хъба ще могат да допринасят за дейността му със своите знания и практически опит, както и ще представят интересите и визията на техните общности относно биобазирани решения, техноло-

гии и добри практики за рециклиране на органични продукти и вещества. Те ще имат възможност да обучават служителите и ще да повишават капацитета на мениджърите [4].

1.3. Проект CAPBIO4BG

В изпълнение на проекта, Аграрният университет – Пловдив си е партнирал с три европейски университета в областта на биоикономиката: Университет на Болоня, Университет и изследователски център във Вагенинген и Университетски колеж в Дъблин.

Продължителността на проекта е 2 години и 8 месеца – от 01.03.2021 г. до 31.10.2023 г. Проектът CAPBIO4BG е имал за цел подобряване на изследователския и иновационен капацитет на Аграрен университет – Пловдив в областта на биоикономиката за разработване и изпълнение на научноизследователски и иновационни проекти по биоикономика на регионално, национално, трансгранично и международно ниво [5].

Други цели на проекта са били повишаване на капацитета за университета за мултидисциплинарно сътрудничество в областта на научните изследвания и иновациите като ключова предпоставка за прилагане на регионални стратегии за биоикономика в България и региона. Аграрен университет – Пловдив е академичен участник в развитието на инициативи за биоикономика, включително в развитието на център за знания и иновации в областта на биоикономиката в Пловдивска област. Популяризирането на системни и интегрирани подходи за придобиване на научни знания и иновации в областта на биоикономиката и изграждане капацитета на Аграрен университет – Пловдив като регионален център на знания за биоикономика, също е било цел на проекта.

През месец октомври 2023 г., Генерална дирекция „Изследвания и иновации“ на Европейската комисия и Аграрен университет – Пловдив, в тясно сътрудничество с Инициативата BIOEAST, дадоха официален старт на проекта „Регионални иновационни долини за биоикономика и хранителни системи“ [4]. Това е инициатива на Европейската комисия, която ще допринесе за Новата европейска иновационна програма и нейната пилотна дейност за изграждане на 100 регионални долини за дълбоко-технологични иновации. Тези „долини“ имат значителен потенциал да подкрепят и ускорят разгръщането на биоикономиката в селските и градски региони, да изравнят иновационното неравенство в ЕС, като по-голямо внимание ще се обръща на страните от Централна и Източна Европа.

1.4. Проект BE-RURAL – „Осъществяване на потенциала на регионалните и местните биоикономики“

Периодът на изпълнение на проекта е от 1.04.2019 г. до 31.07.2022 г., като партньорите по него са 9. За България партньор по проекта е Българска стопанска камара, която изпълнява проекта заедно с водещия партньор – Екологичния институт в Германия, Университет Стратклайд, Глазгоу, Шотландия, Македонска секция на Международния център за устойчиво развитие на енергетиката, водите и системите за околна среда, Институт за икономическо прогнозиране, Румъния, Латвийски държавен горски изследователски институт „Силава“, Латвия, Национален институт за морски риболовни изследвания, Полша и други. Целите за проекта са [3]:

1. Подпомагане на умерено иновативни страни в разработването на регионални стратегии и пътни карти за биоикономиката;
2. Да се повиши осведомеността и разбирането на биоикономиката, нейният потенциал и въздействия сред регионалните участници;
3. Да мобилизира ангажираността на регионалните заинтересовани страни и гражданите в разработването на приобщаващи и балансирани стратегии за биоикономиката и пътни карти, с акцент върху обмена на знания и добри практики в европейските региони;
4. Да се изследват малките бизнес модели и техният пазарен потенциал, които са подходящи за реализиране на иновации на биологична основа в различни сектори на биоикономиката;
5. Да се изгради капацитет сред регионалните заинтересовани страни по отношение на оценката на иновативни бизнес-базирани бизнес модели и техните потенциални въздействия, насърчаване на капацитета за НИРД, разработване на подкрепяща политическа рамка и ефективно използване на наличните финансови ресурси;
6. Да идентифицира и разпространи добри практики и да улесни споделянето на знания в европейските региони;
7. Да се генерират нови знания за ефективното развитие на регионалните стратегии и пътни карти за биоикономика и да се предоставят тези знания за усвояване на политическите процеси в други региони в Европа.

Един от приносите на проекта е изготвяне на единствената до настоящия момент регионална

стратегия в България – Стратегия за развитие на биоикономиката в регион Стара Загора през 2021 година.

1.5. Проект AgriEco, ръководен от Тракийския университет

Проектът създава взаимно допълващи се нови знания и умения у студентите в подкрепа на бъдещата им работа в областта на аграрното предприемачество, като се изграждат възможности да взимат реални практически решения [6]. Периода на действие на проекта е 3 години от 2019 г. до 2022 г. Партньори по проекта са Аграрен университет – Пловдив (BG), University of Macedonia (GR), Pavlodar State Pedagogical University (KZ), Canakkale Onsekiz Mart Universitesi (TR), Център за изследване и анализи (BG) и ZIP centre (RS). Проектът е стъпка към изглаждане на прехода от университет към работа, включително: подобрено портфолио на студента, предлагащо специално разработено специализирано обучение; придобиване на нови компетенции и опит; нови модели на обучение, включително медийни дисциплини; и промяна (в различна степен) на отношението към връзката „образование-бизнес“. Конкретните цели са: подобра интеграция на образованието в рамките на европейската изследователска общност, надграждане на капацитет и способности за обучение и обучение, подобрен образователен капацитет за регионално икономическо и социално развитие.

2. Представяне и напредък по проект „СЕЕ2АСТ, Подпомагане на страните от Централна и Източна Европа при разработване на стратегии и планове за действие за биоикономика“ [2]

2.1 Обща информация за проекта

При изпълнението на проекта е приет подхода отдолу нагоре, за да се насърчи преходът към биоикономиката в Европа. За да направи това, СЕЕ2АСТ дава възможност на страните в Централна и Източна Европа и извън тях (България, Хърватия, Чехия, Гърция, Унгария, Полша, Румъния, Сърбия, Словакия и Словения) да разработят стратегии и планове за действие за кръгова биоикономика чрез въвеждане на иновативни модели на управление и използвайки опита на останалите държави от консорциума, които са минали по този път [2]. От страна на България, партньор по проекта е Изпълнителна агенция по горите. Целта е да се постигнат добре информирани процеси на вземане на решения, обществена ангажираност и иновации, като се основава на практиката на партньори от участващите държави (Австрия, Германия, Хо-

ландия, Белгия, Испания, Финландия, Швеция) като се обръща внимание на съответните икономически, социални и екологични аспекти. Концепцията на проекта се състои в отключване на потенциала за използване на биомасата в страните от Централна и Източна Европа, чрез ангажиране на заинтересованите страни и процес на взаимодействие между тях, в резултат на което ще бъдат създадени пътни карти за развитие на процеса. Ще бъдат създадени общо 10 национални хъба за подпомагане на този процес, като всяка от целевите 10 страни ще включи заинтересованите страни, които имат най-голям принос и знания в областта на биоикономиката [2]. Проектът е с продължителност 3 години – от 01.09.2022 г. до 31.08.2025 г.

Кръговата биоикономика има потенциала да отключи ползите от устойчивото използване на различни видове биомаса, като ги трансформира в продукти с добавена стойност. Страните от Централна и Източна Европа трябва да положат повече усилия за разработването на национални стратегии или планове за действие, въпреки че някои от субектите са активно ангажирани във важни регионални инициативи и проекти за биоикономика.

Налице е нарастваща нужда за насърчаване на обществена ангажираност и инициативи за съвместно създаване на отговорности, за да се отговори на местните предизвикателства и да се създадат стратегии за биоикономика. Необходимо е по-добро управление на възобновяемите ресурси и биомасата, за да се постигне климатична неутралност в Европа и да има ясни възможности за разширяване на управлението на биоикономиката в региона чрез трансгранично сътрудничество.

Решенията, които предлага проект СЕЕ2АСТ на горепосочените предизвикателства са следните [2]:

- а) Прилагане на подход отдолу нагоре, за да се увеличи подкрепата във всяка целева страна на СЕЕ2АСТ за разработване на национални стратегии за биоикономика и да се създаде разнообразие от ангажирани и мотивирани заинтересовани страни в лицето на индустрията, министерства и лица, вземащи решения, ангажирани да постигнат националните цели на биоикономиката;
- б) Двигателите на проекта са СЕЕ2АСТ националните хъбове/центрове, които ще бъдат създадени в 10 държави: България, Хърватия, Чехия, Гърция, Унгария, Полша, Румъния, Сърбия, Словакия и Словения;
- в) СЕЕ2АСТ ще даде възможност за обмен на знания и взаимодействие на ноу-хау и

най-добри практики, изграждане на капацитета на заинтересованите страни за разработване на стратегии за биоикономика и планове за действие;

- г) Цифрови решения за зелен преход, които ще бъдат важни инструменти за националните центрове за биоикономика в стремежа си да получат достъп до подходяща информация и да изградят своя капацитет за биоикономиката.

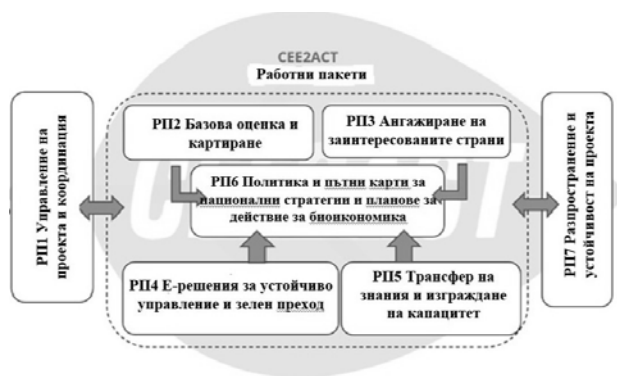
Постигането на мисията на проекта ще бъде подпомогнато от провеждането на 3 национални семинара в целевите страни, които трябва да [2]:

- а) Изградят доверие и разбирателство между заинтересованите страни за разработване на стратегии за биоикономика;
- б) Изградят знания и капацитет на заинтересованите страни за разработване на биоикономически стратегии;
- в) Изградят визия и пътна карта, която да служи като мост за националните биоикономически политики.

Очакваните въздействия от изпълнението на проекта са следните [2]:

- а) Развитие на националните биоикономически центрове в европейски страни без стратегии за биоикономика, прилагане на подход отдолу нагоре и методи за съвместно създаване на целенасочени национални стратегии за биоикономика;
- б) Задълбочено сътрудничество за разработване на политики за биоикономика в страните от СЕЕ2АСТ, подкрепящо зеления преход и климатичната неутралност, което води до по-информиран процес на вземане на решения;
- в) Повишена осведоменост и умения, свързани с биоикономиката, двигателите на зеления преход и най-добрите практики за ангажиране на заинтересованите страни при съвместното създаване на пътни карти за биоикономиката.

Целите и задачите в проекта са разпределени в 7 работни пакета, като взаимодействието между тях е представено на фиг. 1 [2].

Фиг. 1. Работни пакети и взаимодействие между тях в проект CEE2ACT

2.2. Работни пакети, цели и задачи за изпълнение

2.2.1. Работен пакет 1 – Управление на проекта и координация

Работен пакет (РП) 1 включва общи мерки за управление на проекта, като например връзки с партньорите и комуникация с Европейската комисия, мониторинг на напредъка и осигуряване на качествен контрол, организиране на срещи и семинари по проекта и т.н. Тази хоризонтален РП работи през цялата продължителност на проекта.

Специфичните цели на РП1 по управлението на проекта са:

- Да осигури ефективна администрация на проекта и да поддържа непрекъсната комуникация между консорциума и Европейската комисия;
- Да осигури гладко протичане на проекта по отношение на финансовото и правно управление;
- Да се постигне своевременно представяне на доклади за напредъка и финансови отчети до Европейската комисия;
- Да се гарантира, че Описанието на дейностите и Споразумението за консорциум се поддържат и актуализират, когато е необходимо.

Задачи на РП1:

- Задача 1.1 Мониторинг на напредъка и контрол на качеството;
- Задача 1.2 Докладване пред Европейската комисия;
- Задача 1.3 Вътрешна комуникация в консорциума и координация;
- Задача 1.4 Връзка на високо ниво със службите на Европейската комисия;
- Задача 1.5 Управление на данни.

2.2.2. Работен пакет 2 – Базисна оценка и картиране

Конкретните цели на работния пакет са:

- Да предостави оценка на текущото състояние на прилагането на биоикономиката в целевите страни на CEE2ACT;
- Да разпознае предизвикателствата в селското стопанство, биоенергията, стопанисването на почвите, използването на изкопаеми ресурси и иновациите, които трябва да бъдат адресирани чрез стратегии за биоикономика;
- Разработване на критерии за устойчивост и индикатори за мониторинг на прилагането на биоикономиката;
- Да се оцени устойчивостта на концепциите за биоикономика в различните страни.

Задачите, които следва да се изпълнят в този работен пакет са следните:

- Задача 2.1 Базисна оценка, състояние на биоикономиката в целевите страни на CEE2ACT – ще се извърши инвентаризация на съществуващите национални стратегии, планове за действие и наредби в рамките на биоикономическите сектори. По тази дейност е направена комплексна оценка на текущото състояние на прилагането на биоикономиката в България, като за целта е попълнен и изпратен, разработеният от водещия партньор IUNG въпросник. С попълненият от нас въпросник сме извършили инвентаризация/преглед на съществуващите национални стратегии, планове за действие и наредби в рамките на биоикономическите измерения в България. С въпросника е отчетено състоянието на биоикономиката и развитието на политиката в тази област в България;
- Задача 2.2 Определяне на критерии за устойчивост и показатели за ефективност – разработва окончателния избор на подходящи критерии и индикатори за оценка, за да се гарантира висок стандарт на схемите за мониторинг на устойчивостта и подобрена възможност за трансфер на резултатите. В хода на работата по проекта са избрани критерии и индикатори от екологична, социална и икономическа перспектива, като общия брой на избраните индикатори е 28 (табл. 1);
- Задача 2.3 Оценка на вариантите, които да бъдат включени в стратегиите за биоикономика - Концепциите за биоикономика, разработени в процес на приобщаване на заинтересованите страни и подход отдолу нагоре, ще бъдат оценени по отношение на тяхната устойчивост.

Табл. 1. Резултати от изследването по Работен пакет 2, източник проект СЕЕ2АСТ

Перспективи	Категории	Брой показатели преди изследването	Брой индикатори след изследването
А. ЕКОЛОГИЧНА ПЕРСПЕКТИВА			
A.1	Екологична биоикономика	6	5
A.2	Екологично селско стопанство	11	3
A.3	Екологично горско стопанство	7	5
A.4	Екологични аквакултура и рибарство	3	0
Б. СОЦИАЛНА ПЕРСПЕКТИВА			
B.1	Приемане/признаване на биоикономиката	5	3
B.2	Здравословно общество	6	1
В. ИКОНОМИЧЕСКА ПЕРСПЕКТИВА			
V.1	Наличност на биомаса	5	3
V.2	Конкурентоспособност	8	2
V.3	Принос за икономическо развитие	4	3
V.4	Наемане на работа	3	1
V.5	Устойчивост на страната	3	2
	Общо	61	28

2.2.3. Работен пакет 3 – Ангажиране на заинтересованите страни.

Специфични цели на РПЗ:

- а) Повишаване на осведомеността сред съответните групи заинтересовани страни за ползите от кръговата биоикономика;
- б) Търсене на техния принос и разбиране на техните интереси и мотивация за национална стратегия по биоикономика;
- в) Изграждане на връзки между групите на заинтересованите страни за създаване на широкообхватна национална подкрепа за кръгова биоикономика.

Ще бъде приложен подход отдолу нагоре, за да се увеличи подкрепата във всяка целева страна на СЕЕ2АСТ за национални стратегии за биоикономика и да се създаде разнообразна коалиция от ангажирани и мотивирани участници, които да стимулират промяната в своите страни. Този подход поставя потенциален риск от промени в политическите администрации и ще даде възможност за повече стабилност и последователност в процеса на разработване на стратегия за биоикономика.

Задачите, които се изпълняват в този работен пакет са следните:

- а) Задача 3.1. Картиране на заинтересованите страни – Картирани, избрани и поканени за участие в процеса на предварително идентифицираните на заинтересовани страни на национално ниво. Изготвен е интерактивен модел за представяне и взаимодействие със заинтересованите страни – онлайн платформа Miroboard, конкретно за България на следния адрес [Bulgaria CEE2ACT stakeholder mapping – Miro](#).
- б) Задача 3.2. Разработване на план за ангажиране на заинтересованите страни – Разработен е План за ангажиране на за-

интересованите страни, който включва всички партньори по проекта.

- в) Задача 3.3. Създаване на 10 национални хъбове по биоикономика – Създадена е работна група/национален център за биоикономика, сформирани е със Заповед № РД09-495/09.05.2023 на министъра на земеделието и храните.
- г) Задача 3.4. Ангажиране на заинтересованите страни чрез национални хъбове по биоикономика. Ангажирането на заинтересованите страни ще се проведе онлайн и лично, за да се гарантира, че е национално представително и приобщаващо. Два базови потока от знания захванват тези дейности: националните специфики, идентифицирани в РП2, и познания по теми на биоикономиката и добри практики от други страни, събрани в РП4. Партньорите ще предоставят подходящи знания за допълнително предоставяне на правомощия на заинтересованите страни. Например гръцкият партньор CLUBE ще предостави експертни познания за създаване на клъстери и изграждане на национален форум с множество заинтересовани страни.

Проведен е първи национален семинар на членовете на работната група, сформирани е със Заповед № РД09-495/09.05.2023 на министъра на земеделието и храните. Целта е сближаване и изграждане на доверие между широк кръг заинтересовани страни. Членовете на работната група са разделени на тематични подгрупи, съобразно секторите на биоикономиката, в които са експерти съответните членове.

2.2.4. Работен пакет 4 – Електронни решения за устойчиво управление и зелен преход

Специфични цели на РП4:

- а) Разрешаване на целеви групи на СЕЕ2АСТ (включително членове на НХБ) за достъп до информация в различни цифрови платформи на английски и 10 местни езика (инструмент за самооценка и електронно обучение на местни езици);
- б) Подпомагане изграждането на техния капацитет (членове на НХБ) за биоикономика, увеличаване на диверсификацията на източниците на информация;
- в) Подобряване на мрежите на членовете на НХБ и други потребители и насърчаване на транснационалните възможности за нови вериги за стойност на био-основа, бъдещи проекти, сътрудничество и инвестиции;
- г) Подкрепа на процеса на изграждане на капацитет на заинтересованите страни чрез тестване и валидиране на е-решенията.

Задачите по този работен пакет са както следва:

- а) Задача 4.1 Онлайн списък на добри практики за създаване на биоикономика и зелен преход

По тази дейност е създаден списък на актуалните добри практики по сектори за развитие на биоикономиката. Изготвеният списък съдържа:

- Посочени примери за добри практики за успешно разработване и прилагане на биоикономически стратегии и планове за действие;
- Изброени примери за изпълнявани проекти за изследване потенциала за развитие на национални, регионални и местни биоикономики;
- Примери за научно-изследователски проекти – Регионална и секторна икономика;
- Примери за междуведомствено управление, сътрудничество и координация;
- Посочени са примери за ефективна био-базирана индустрия;

Цялата информация по списъка за най-добрите практики в областта на биоикономиката е налична онлайн на следния адрес [Home - Online Inventory](#).

- б) Задача 4.2. Инструмент за самооценка във връзка с насърчаване на биоикономиката

Целта е създаване онлайн инструмент, който ще позволи на административните органи на национално, регионално или местно ниво да оценят текущото си състояние по отношение на насърчаването на биоикономиката и зеления преход.

Чрез него ще бъдат предоставени предоставени препоръки и идентифицирани аспекти за подобряване и подкрепа на прилагането на инициативи за биоикономика и зеления преход. Инструментът ще даде възможност на административните органи да следят подобренията във времето, след като мерките за подобряване са изпълнени.

- в) Задача 4.3 Платформа за електронно обучение за насърчаване на биоикономиката и устойчивото управление

Платформата за електронно обучение СЕЕ2АСТ ще има прости, динамични, включващи равнопоставеността на половете и практични модули за целевите групи и членовете на НХБ и ще има лесна за следване структура с ясни, включващи равнопоставеността на половете графики, фокусирани върху представянето на стойността на съдържанието с интерактивни упражнения. Платформата за електронно обучение СЕЕ2АСТ ще включва набор от онлайн курсове, разделени на тематични модули за обучение, които ще бъдат достъпни след края на проекта на 10 езика (HU, SK, SI, CZ, HR, RS, BG, PL, GR, RO). Платформата също така ще включва справочни документи за изтегляне и полезни връзки, функция „Попитайте преподавателя“ и зона за форум, която позволява на потребителите да взаимодействат, да задават въпроси и да оставят коментари.

- г) Задача 4.4 СЕЕ2АСТ В2В инструмент за сближаване

СЕЕ2АСТ В2В онлайн инструмент за сближаване ще бъде платформа, насочена към обединяване на съответните заинтересовани страни от различни региони/държави от региона СЕЕ2АСТ, като се обръща специално внимание на равнопоставеността на половете.

Платформата ще даде възможност на заинтересованите страни (МСП, големи компании, институции за научноизследователска и развойна дейност, университети и др.) да се представят и да изградят партньорства, които ще доведат до конкретни проекти или сътрудничество (напр. проекти за научноизследователска и развойна дейност, търговски партньорства и др.).

Следователно платформата ще служи като „пазар“, където участниците в биоикономиката могат да търсят и да се срещат с потенциални партньори от други региони, като по този начин ще насър-

чи транснационалното сътрудничество и ще изгради нови вериги за стойност на био основа.

Модулите на електронните инструменти по този работен пакет ще бъдат достъпни онлайн на 10 езика, включително и български.

2.2.5. Работен пакет 5 – Трансфер на знания и изграждане на капацитет.

Съгласно целите на работния пакет, необходимо е да се даде възможност за обмен на знания, ноу-хау и най-добри практики за трансфер на технологии и изграждане на капацитет на заинтересованите страни по начин, включващ равнопоставеност на половете, за разработване на стратегии за биоикономика и планове за действие.

Специфичните цели на РП 5 са следните:

- а) Оптимизиране участието и сътрудничеството със заинтересованите страни от секторите на биоикономиката при изграждане на техния капацитет;
- б) Организиране и откриване на европейски и международни добри практики и превръщането им в цялостна стратегия за трансфер на знания;
- в) Оодкрепа на идентифицирането на подходящи технологии и ноу-хау, подходящи за целевите страни на СЕЕ2АСТ.

Със задача 5.1 е изготвена Стратегия за трансфер на знания и програма за обучение, която включва:

- а) Идентифициране на нужди и предизвикателства;
- б) Категоризиране на ключови елементи за трансфер на знания за центъра: ноу-хау и възможности;

- в) Определяне на приоритети;
- г) Извършен преглед на предизвикателствата.

Като част от дейностите по Работен пакет 5 е проведен публичен уебинар на 05.03.2024 г. с участие на широк кръг заинтересовани страни. Темите, които се представиха по време на уебинара бяха свързани с преодоляване на финансовите бариери при прехода към биоикономика, стратегии за насърчаване на развитието на биоикономиката, както и възможности за сътрудничество в областта на биоикономиката.

Предстои да се проведе Втори национален семинар на членовете на работната група, сформирани е със Заповед № РД09-495/09.05.2023 на министъра на земеделието и храните. Целта е трансфер на знания и изграждане на капацитет на широк кръг заинтересовани страни. Като част от дейностите по работния пакет е провеждане на втори уебинар през месец юни 2024 г., както и теренно посещение във Вагенинген, Нидерландия.

2.2.6. Работен пакет 6 – Политика, пътни карти за национални стратегии и планове за действие за биоикономика

Той стартира с преглед/анализ на ситуацията, тъй като тя е специфична за различните целеви държави и искаме да създадем бъдеща стратегия за развитие на биоикономиката, в т.ч с промяна на настоящата ситуация.

Целевите държави ще помислят за визията на биоикономическата стратегия и за това как тя се различава от настоящата ситуация — къде има слаби места и къде може да се разчита на настоящата ситуация.

Фиг. 2. Стълбове и конкретни мерки за Биоикономиката в сектор гори, проект СЕЕ2АСТ

По време на работата на работната група/национален център бяха оформени тематични работни групи, като към началото на 2024 г. се стигна до определяне на следната визия и стратегически цели за развитие на биоикономиката в България:

Визия

До 2040 година ще бъде осигурено устойчиво развитие на секторите на биоикономиката в страната чрез: използване на технологични производства, базирани на иновации и последните постижения на науката, използването на възобновяеми ресурси и биоресурси за опазване на биологичното разнообразие и околната среда, осигурявайки информираност и разбиране в обществото относно необходимостта от развитие на биоикономиката в страната за постигане на висока добавена стойност, създаване на работни места, осигуряване на продоволствена сигурност и подобряване качеството на живот на хората във всички региони на страната.

Стратегически цели

- а) Стратегическа цел 1 – Устойчиво управление, производство, предлагане и потребление на възобновяеми био ресурси и отпадъци;
- б) Стратегическа цел 2 – Въвеждане на иновации в биотехнологиите, технологично модернизиране, дигитализация и осигуряване на висока добавена стойност при производствените процеси използващи ресурси на биооснова;
- в) Стратегическа цел 3 – Осигуряване на високо - образователен, научен и иновационен потенциал за извеждане на биоикономиката на заслуженото място в социално-икономическия живот на обществото;
- г) Стратегическа цел 4 – Постигане на баланс в потреблението на биоресурси и опазването на околната среда и биоразнообразието, в т.ч. чрез предоставяне и възмездяване на екосистемните услуги;
- д) Стратегическа цел 5 – Осигуряване на информираност и разбиране в обществото, включително чрез дигитализация, относно необходимостта от развитие на биоикономиката в страната.

Пример за конкретни мерки за биоикономиката в сектор „Гори“, използван в проект СЕЕ2АСТ, представен е каскадното използване на дървесните ресурси (фиг. 2).

2.2.7. Работен пакет 7 – Политика, пътни карти за национални стратегии и планове за действие за биоикономика

В работният пакет се включват следните задачи:

- а) Задача 7.1. План за комуникация, разпространение и експлоатация – Общата посока на тази задача ще бъде определена от специален план за комуникация, разпространение и експлоатация, включващ равнопоставеност на половете, който беше изготвен на 28.02.2023 г. Попълнени са Въпросник за дейностите по комуникацията и разпространението по РП7 и таблица за мониторинг на дейностите по комуникацията и разпространението по РП7, които периодично се допълват;
- б) Задача 7.2. Комуникация, разпространение и дейности за повишаване на осведомеността – Изготвени и публикувани (на официалните интернет и Facebook страници на ИАГ, както и на секцията на проекта в интернет страницата на ИАГ) новини, анонси и информационни бюлетени за изпълнението на дейности по проекта, с цел осведомяване на обществото и заинтересованите страни за съдържанието, целите и изпълнението на проекта [[Биоикономика — Изпълнителна агенция по горите](#)];
- в) Задача 7.3. Ангажираност и усвояване на политиката – специфични дейности за ангажиране, за да се насърчи възприемането на резултатите от проекта, да се улеснят процесите на вземане на решения, включващи равнопоставеност на половете и по-добре информирани, при разработването на национални стратегии за биоикономика, и да се повиши осведомеността на ключовите лица, вземащи решения, и обществеността в кръгови биоикономически теми. За да осъществи това, СЕЕ2АСТ ще разработи поредица от четири кратки политики (около 8–10 страници всеки), като се занимават например с въпросите за ангажиране на заинтересованите страни, развитие на умения и цифрови решения за биоикономиката;
- г) Задача 7.4. Експлоатация и устойчивост на проекта – Ще бъдат предприети мерки за осигуряване на устойчивост на проекта след приключване на финансирането от ЕК. Ще бъде създаден допълнителен обхват с публични участници чрез EIONET на ЕИП, където CSCP (като партньор на Европейския тематичен център

за кръгова икономика и използване на ресурсите) участва и създава обхват до съответните национални звена за контакт в рамките на Eionet. GEO ще вземе под внимание предложените методи в стратегията D.7.1 за насърчаване на правилното участие на бизнес сектора. Уебсайтът на проекта ще бъде поддържан онлайн най-малко пет години след края на проекта и консорциумът ще се стреми да осигури дългосрочно финансиране за платформата, като я интегрира в нови проекти или работи с други заинтересовани страни, за да използва и доразвие материалите [<https://twitter.com/CEE2ACT>, <https://www.cee2act.eu>].

3. Изводи

Проучването и работата по проект CEE2ACT, в който авторите са членове на екипа за управление и изпълнение на проекта от българска страна, доведоха до следните най-общии изводи:

1. В България, в инициативите и проектите свързани с развитието на биоикономиката в страната участват преобладаващо Висши учебни заведения и институции, а интереса от страна на предприемачите и „бизнеса“ не са достатъчни;
2. В страната ни има сравнително висок интерес и участие в различни проекти и инициативи за развитие на определени области от биоикономиката, финансирани от програмите на Европейския съюз, но няма разработена и действаща Национална Стратегия и План за действие за развитие на биоикономиката;
3. Налице са относително ниски общи познания за биоикономиката, ниска осведоменост за икономическите ползи и слаба заинтересованост, в т.ч от възможностите за използване на финансовите инструменти на ЕС;
4. Чрез провеждането на три национални семинара по проект CEE2ACT на работната група/национален център за биоикономика, сформирана със Заповед №РД09-495/09.05.2023 на министъра на земеделието и храните и участие в два международни уебинара на тема биоикономика ще се изгради междуведомствено институционално сътрудничество на местно, регионално и национално ниво;

5. По проект CEE2ACT се разработват голям брой онлайн инструменти, дигитални решения за плавен и основан на знания, преход към биоикономика – онлайн списък с добри практики, инструмент за самооценка, онлайн инструмент за самообучение и онлайн инструмент за сближаване и намиране на партньори.

Заклучение

Проект CEE2ACT подпомага развитието на националните биоикономически центрове в европейски страни, които са без Национални стратегии за биоикономика, чрез прилагане на подход отдолу нагоре. По този начин се задълбочава сътрудничеството за разработване на политики за развитие на биоикономика в страните от Централна и Източна Европа, в помощ на зеления преход и климатичната неутралност, което води до по-информиран процес на вземане на решения. Чрез участието в проекти и инициативи свързани с биоикономиката се повишава осведомеността и умения, свързани с биоикономиката, двигателите на зеления преход и се обменят най-добрите практики за ангажиране на заинтересованите страни за развитие на биоикономиката и за съвместното създаване на стратегически документи за биоикономиката.

В България създадената по проект CEE2ACT работна група със заповед на министъра на земеделието и храните е едно добро начало за ангажиране на заинтересованите от развитието на биоикономиката страни, да стартират съвместни инициативи и да обменят знания, информация и добри практики, като впоследствие, при наличие на достатъчна заинтересованост работната група може да прерасне в сдружение с нестопанска цел, хъб или клъстерна формация на заинтересовани страни.

Литература

1. Белухова-Узунова, Р., Шишова, М., Иванова, Б. *Потенциал и предпоставки за развитие на биоикономиката в България*. Аграрен университет. Пловдив. 2023.
2. Проект CEE2ACT [<https://www.cee2act.eu>].
3. Проект BeRural. [<https://be-rural.eu/>].
4. Проект и инициатива Bioeast. [<https://bioeast.eu/bioeastsup/>].
5. Проект CAPBIO4BG. [<https://capbio4.bg/?go=about&p=home>].
6. Проект AgriEco [<http://www.cra-bg.org/bg/proekti/agrieco-nov-proekt-s-uchastieto-na-cia>].

CONTRIBUTION TO THE DEVELOPMENT OF STRATEGIC DOCUMENTS FOR THE BIOECONOMY IN BULGARIA THROUGH PARTICIPATION IN INITIATIVES AND PROJECTS

**Lyubcho Trichkov, Kiril Tashev, Nestor Domuschiev
Executive Forest Agency, Sofia, Bulgaria**

Abstract

The bioeconomy encompasses all sectors and related services and investments that produce, use, process, distribute or consume biological resources, including ecosystem services. Back in 2012, the European Union developed its first bioeconomy strategy “Innovation for Sustainable Growth: Bioeconomy for Europe”, which was subsequently updated in 2018. The aim of this strategy is, in addition to the development of the bioeconomy in EU member states, to achieve climate neutrality and ecological, economic and social sustainability. Given the fact that the bioeconomy is multi-sectoral, its proper management is crucial to maximize the synergy of sectoral policies, create a level playing field and formulate coherent sustainability criteria across all policy areas. Encouraging cooperation between agencies, policy coherence and vertical coordination at local, national, European and international levels will enable the bioeconomy to realize its potential. Therefore, for this purpose, it is necessary to develop at the national level strategies for the development of the bioeconomy and corresponding action plans to support and guide these processes. For Bulgaria, there is also a growing need for the preparation of a strategic document related to the development of the bioeconomy. For this purpose, Executive forest agency joined the international project CEE2ACT “Empowering Central and Eastern European Countries to Develop Circular Bioeconomy Strategies and Action Plans” under Horizon Europe precisely because of the need to carry out a set of actions that to support the preparation of a National Strategy and Action Plan for the development of the bioeconomy in Bulgaria. In this work, an overview and analysis of the existing situation related to the participation of scientific organizations and other institutions from Bulgaria in projects and initiatives related to the development of the bioeconomy in the country have been made.